

Delbetänkandet (SOU 2008:49) Aktiekapital i privata aktiebolag och promemorian Minsta tillåtna aktiekapital i privata aktiebolag — kompletterande underlag

(Ju 2008/4316/L1)

Dnr 801-30871-08/111

2009-01-26

Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Sammanfattning

Kronofogdemyndigheten (KFM) anser att minsta tillåtna aktiekapital i privata aktiebolag inte bör sättas till ett lägre belopp än 50.000 kr. Vidare motsätter sig KFM inte att privata aktiebolag ska få möjlighet att vid nybildning successivt betala in aktiekapitalet och att detta kombineras med den i betänkandet föreslagna sänkningen av minimikapitalet till 50.000 kr. KFM ifrågasätter emellertid om reglerna om aktiekapitalets storlek bör ändras redan den 1 juli 2009.

KFM avstyrker däremot förslagen om att kravet på minsta tillåtna aktiekapital ska sänkas från 100.000 kr till 1 kr eller 20.000 kr. Om det inte krävs att det ska finnas ett aktiekapital eller om beloppet sätts mycket lågt försämrars borgenärsskyddet avsevärt. Dessutom kan en sådan lagändring inte anses vara konkurrensneutral i förhållande till det stora antal företagare som valt att driva verksamhet i ett handelsbolag eller en enskild firma och därför alltid riskerar sina privata tillgångar. Vidare får förslagen i det kompletterande underlaget sannolikt till följd att det i allt större utsträckning kommer att krävas bl.a. personlig borgen eller kontant betalning vid försäljning av tjänster och varor.

Till detta kommer att det är oklart hur utvecklingen inom EU blir på bolagsrättens område. Kommissionens förslag (KOM 2008)396/3 till EG-förordning om privata europabolag — i vilka aktiekapitalet inte skulle behöva uppgå till mer än 1 euro — har fått ett blandat mottagande i medlemsstaterna.

KFM anser också att reglerna i 25 kap. 13-20 §§ aktiebolagslagen (2005:551) om kontrollbalansräkning, kontrollstämma, likvidationsplikt och personligt betalningsansvar för bolagets företrädare och aktieägare tills vidare ska behållas oförändrade. Reglerna fyller en viktig funktion genom att styrelsen och ägarna påminns om att de måste tillskjuta ytterligare kapital eller inleda en ordnad avveckling innan bolaget är ohjälpligt insolvent. Om reglerna om tvångslikvidation m.m. vid kapitalbrist tas bort kommer det sannolikt att leda till försenade insolvensförfaranden, ökad överskuldssättning och att möjligheterna till en framgångsrik företagsrekonstruktion i flera fall går förlorade.

1 Det kompletterande underlaget

I det kompletterande underlaget efterfrågas synpunkter på en sänkning av aktiekapitalet från 100.000 kr till 1 kr eller 20.000 kr och på två olika författningsförslag.

- Alternativ 1 — Bestämmelserna om tvångslikvidation m.m. på grund av kapitalbrist behålls oförändrade.
- Alternativ 2 - Bestämmelserna om tvångslikvidation m.m. på grund av kapitalbrist upphävs för privata bolag.

Förslaget att kravet på minsta aktiekapital ska avskaffas

KFM anser att aktieägarna inte själva ska få bestämma om det ska finnas ett aktiekapital i bolaget och avstyrker att kravet på minsta tillåtna aktiekapital ska sänkas från 100.000 kr till 1 kr. Borgenärsskyddet i privata aktiebolag skulle i så fall försämrats avsevärt, då bl.a. möjligheterna att föra talan om återbäring av värdeöverföringar från ett privat aktiebolag i hög grad försvåras. Vidare kan en sådan lagändring inte anses vara konkurrensneutral i förhållande till det stora antal företagare som valt att driva verksamhet i ett handelsbolag eller en enskild firma och därför alltid riskerar sina privata tillgångar. Dessutom får det sannolikt till följd att bolagets borgenärer i allt större utsträckning kommer att kräva säkerheter i form av bl.a. personlig borgen eller kontant betalning som ett villkor för att sälja tjänster och varor till ett aktiebolag som saknar aktiekapital.

Till detta kommer att förslaget till EG-förordning om privata europabolag (KOM 2008)396/3 - i vilka aktiekapitalet inte skulle behöva uppgå till mer än 1 euro - fått ett blandat mottagande bland medlemsstaterna. Detta blev också utfallet i EU-länderna när det gäller de ändringar som tidigare har föreslagits i fråga om kapitalskyddsreglerna i EG:s andra bolagsrättsliga direktiv, det s.k. kapitaldirektivet. Detta direktiv är visserligen tillämpligt enbart på publika bolag, men utformningen av kapitalskyddet i sådana bolag är av principiellt intresse också när det gäller privata aktiebolag.

Kommissionens förslag om privata europabolag

I remissvaret den 15 juli 2008 över förslaget till EG-förordning om privata europabolag (KFM:s dnr 801 19330-08/112) har KFM framfört att borgenärsskyddet för såväl enskilda som offentligrättsliga fordringsanspråk måste tillgodoses om en ny bolagsform skapas och att regler bör införas som förhindrar att personer som har näringsförbud i något av medlemsländerna kan registreras som företrädare för ett europabolag. Därutöver har KFM bl.a. påtalat att det gränsöverskridande arbetet inom EU måste förbättras i syfte att förhindra gränsöverskridande ekonomisk brottslighet som redan förekommer i stor omfattning och kan antas komma att öka om kommissionens förslag skulle genomföras utan ändringar. Vidare har med hänvisning till det pågående arbetet inom ramen för det europeiska e-tjänstprogrammet vikten av att ett insolvensregister och ett bolagsregister för medlemsstaterna skapas betonats i KFM:s yttrande.

Bestämmelserna om värdeöverföringar (avsnitt 3.3)

KFM vill särskilt framhålla att enbart försiktighetsregeln i 17 kap. 3 § andra stycket aktiebolagslagen inte uppfyller kravet på förutsebarhet från vare sig borgenärernas eller aktieägarnas synpunkt. För att rättssäkerheten ska kunna upprätthållas är det viktigt att reglerna kan kopplas till ett tydligt kriterium, dvs. beloppsspärren i 17 kap. 3 § första stycket aktiebolagslagen. Detta är inte möjligt om kravet på att det ska finnas ett aktiekapital av viss storlek helt slopas.

Vidare anser KFM att försiktighetsregeln och den skyldighet som styrelsen har enligt 18 kap. 4 § aktiebolagslagen att upprätta ett särskilt yttrande när förslag till vinstutdelning lämnas inte innebär tillräckliga garantier för att borgenärsskyddet i praktiken kan upprätthållas. Såväl styrelsen som aktieägarna kan ha andra intressen när det gäller bolaget än vad dess borgenärer har.

Reglerna om likvidation vid bristande täckning för aktiekapitalet (avsnitt 3.4)

KFM anser att reglerna i 25 kap. 13-20 §§ aktiebolagslagen om kontrollbalansräkning, första och andra kontrollstämma, likvidationsplikt och personligt betalningsansvar tills vidare ska behållas oförändrade (alternativ 1). Anledningen är främst att det är viktigt att styrelsen och ägarna i ett

tidigt skede får signaler om att bolaget kan vara på väg in i en obeståndssituation. Syftet med reglerna om tvångslikvidation m.m. på grund av kapitalbrist är i första hand att styrelsen och aktieägarna ska bevaka förändringar i bolagets egna kapital och agera om det inte längre finns tillräckligt med kapital genom att tillskjuta ytterligare kapital eller inleda en ordnad avveckling av bolaget (s. 52-54 och 91-92 i betänkandet). Om bestämmelserna tas bort kommer det sannolikt att leda till försenade insolvensförfaranden, ökad överskuldssättning och att möjligheterna till en framgångsrik företagsrekonstruktion i flera fall går förlorade.

En annan viktig fråga gäller hur borgenärerna kan kompenseras för ett bortfall av det personliga betalningsansvaret. Då det inte krävs att det har uppstått någon skada på grund av att de regler om kontrollbalansräkning m.m. som gäller vid kapitalbrist inte har följts är reglerna i 25 kap. 18-19 §§ aktiebolagslagen strängare än reglerna om skadeståndsansvar i 29 kap. aktiebolagslagen.

Därutöver vill KFM särskilt framhålla skyldigheten att agera i de fall det har konstaterats att bolaget saknar tillgångar till full betalning av en fordran, för vilken utmätning har begärts. Regeln i 25 kap. 13 § punkt 2 aktiebolagslagen om att ett resultatlöst utmätningförsök medför skyldighet för bolagets styrelse att genast upprätta en kontrollbalansräkning har införts på grund av att det är svårt att i efterhand fastställa vid vilken tidpunkt det funnits skäl anta att mer än hälften av det registrerade aktiekapitalet har förbrukats (se prop. 1990/91:198 s. 9).

Sänkning av minsta tillåtna aktiekapital till 20.000 kr

KFM avstyrker också förslaget om att sänka kravet på minsta tillåtna aktiekapital till 20.000 kr (s. 12 i det kompletterande underlaget). Ett av flera skäl är att det skulle komma att ställas ökade krav på personliga säkerheter från leverantörer m.fl. Till detta kommer bl.a. att risken för att aktiebolagsformen används i otillbörligt syfte ökar om minimibeloppet sätts så lågt (s.98 f . i betänkandet).

2 Betänkandet (SOU 2008:49) från Utredningen om ett enklare aktiebolag

Utredningen förslår,

- att kravet på minsta tillåtna aktiekapital ska sänkas från 100.000 kr till 50.000 kr i privata aktiebolag (huvudförslaget)
- att aktieägarna i privata bolag erbjuds en möjlighet till successiv inbetalning av aktiekapitalet vid nybildning (det alternativa förslaget), vilket kan kombineras med en sänkning av minimikapitalet till 50.000 kr.

Förslaget att minsta tillåtna aktiekapital ska sänkas till 50.000 kr (avsnitt 6.2)

KFM delar uppfattningen att kravet på ett visst lägsta aktiekapital ska behållas och ställer sig bakom de skäl som utredningen åberopar för att detta inte bör sättas till ett lägre belopp än 50.000 kr.

KFM ifrågasätter emellertid om reglerna om aktiekapitalets storlek bör ändras den 1 juli 2009. För närvarande är det oklart hur andra bestämmelser i aktiebolagslagen som rör borgenärsskyddet kan komma att utformas. Utredningens slutbetänkande, i vilket bl.a. en översyn av möjligheterna att förenkla kapitalskyddsbestämmelserna ska redovisas, ska lämnas först den 31 mars 2009. Till detta kommer att synen på kapitalkravet och kapitalskyddet inom EU kan komma att förändras (jfr s. 107). Om å andra sidan förslaget om en EG-förordning om privata europabolag antas och börjar gälla den 1 juli 2010 - utan att några större ändringar har gjorts i den föreslagna förordningstexten - kommer det att krävas en rad ändringar i de svenska bestämmelserna.

Därutöver vill KFM särskilt framhålla att reglerna om aktiekapitalets storlek och borgenärsskyddet i övrigt måste ses i ett helhetsperspektiv. Vilka regler som finns på det civilrättsliga området och hur affärslivet i praktiken fungerar är av stor betydelse när det gäller förutsättningarna för att driva företag i olika länder. Utvecklingen inom EU och i medlemsstaterna på en rad områden bl.a. inom insolvensrätten, skatterätten och straffrätten liksom förekomsten av olika företagsformer och hur dessa kommer att vara registrerade är viktiga frågor också i detta sammanhang.

Successiv inbetalning av aktiekapitalet vid nybildning (avsnitt 6.3)

KFM motsätter sig inte att aktieägarna i privata aktiebolag vid nybildning ska få möjlighet att successivt betala in aktiekapitalet och att detta kombineras med en sänkning av minimikapitalet till 50.000 kr. Till skillnad från vad utredningen föreslår (avsnitt 6.3.2) måste det emellertid vara en förutsättning att det i aktiebolagslagen finns en tidsgräns för när hela aktiekapitalet senast ska vara inbetalt. Om en sådan regel inte införs får det bl.a. till följd att registreringen och kontrollen av att betalning skett i rätt tid liksom bedömningen av om det finns grund för tvångslikvidation enligt den bestämmelse som föreslås i 25 kap. 11 § punkt 5 aktiebolagslagen kompliceras.

3 Konsekvenser för verkställigheten hos KFM

Om kravet på att det ska finnas att aktiekapital helt slopas eller sätts till ett så lågt belopp som 20.000 kr kommer sannolikt antalet gäldenärer att öka. Till detta kommer risken för försenade insolvensförfaranden och ökad överskuldssättning om reglerna om tvångslikvidation m.m. vid kapitalbrist skulle avskaffas utan att några kompletterande regler samtidigt införs.

Vidare kommer ett antal bolag - oavsett om minimikapitalet bestäms till 1 kr, 20.000 kr eller 50.000 kr - att sänka sitt aktiekapital. I de fall det blir aktuellt med återbetalning till aktieägarna ska bolaget enligt vad som föreskrivs i 20 kap. 23 § aktiebolagslagen ansöka hos Bolagsverket om tillstånd att verkställa minskningsbeslutet. Därefter ska Bolagsverket enligt 20 kap. 26 § aktiebolagslagen skicka en särskild underrättelse till Skatteverket, som i sin tur ska underrätta KFM i de fall bolaget är föremål för verkställighet, se 9 § förordningen (2007:789) om Skatteverkets hantering av vissa borgenärsuppgifter. Om KFM genom verkets underrättelser eller på något annat sätt får kännedom om beslut att sänka aktiekapitalet och en aktieägare är föremål för verkställighet kan utmätning av återbetalningen av aktielikviden ske.

Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad t.f. biträdande rikskronofogde. I den slutliga handläggningen har även deltagit biträdande processägaren Karin Berglöf Hedar och verksjuristen Ann-Marie Ahlqvist, föredragande.

Annika Stenberg

Ann-Marie Ahlqvist